

ISKOLA ÉS HONISMERET

Tanítómestereink

Bajcsy-Zsilinszky Endre: Mátyás király¹

Mátyás király [...] Különös, rejtelmes és mégis: derűsen és édesen zengő visszhangja van ennek a két szónak a magyar ember lelkivilágában. Mintha még ma is inkább a népmese Hunyadi Mátyása élne bennünk, mint a „*történelem*”. De csak kevesen tudják, hogy a népmese Mátyása - az igazi.

Engem e munkám megírására két izgalmas történet-politikai kérdés ösztökélt. Az egyik: mi volt, mit jelentett Mátyás birodalma alig egy emberöltővel Mohács előtt s szinte félév-zreddel Szent István után, hogyan illeszkedett bele, beleilleszkedett-e valójában az árpádi nagy államalkotás és birodalomépítés széles szemhatárába s egyben kimért, zárt rendszerébe, avagy azoknak volna igazuk, akik Mátyás alkotásában csupán egy kivételes államférfiúi és vezéri lángész egyszeri csodáját, gyönyörű, de terméketlen rögtönzését látják, a reális magyar erőket és lehetőségeket messze túlszárnyaló, óriási nemzeti áldozatok árán kikényszerített s eleve rövid életre termett üstökösi ragyogást, amely már előkészítője volt „nagyzásával”, tévedéseivel, túlságos vérvesztő áldozataival a mohácsi összeomlásnak? A másik: ennek az átlagos és egyre általánosabbá váló történetírói szemléletnek, mely valahogy párhuzamosan halad az egészségtelenül és veszedelmesen erősödő mindenféle idegentisztelettel a mai Magyarországon, élesen ellentmond Mátyás király és a mátyási birodalom kérdésében elsősorban régebbi történetírásunk, de a II. Zrínyi Miklós csodálatos génusza is, mindenekelőtt pedig a magyar nép ösztöne, lángeszű emlékezése, ítélete és halhatatlan szeretete, - melyiknek van hát igaza?

Mátyás király nem az egyetlen kimagasló hőse történelmünknek, akiről a magyar nép különvéleményt jelentett be bizonyos korszakok tudományos és hivatalos fölfogásával szemben. Előtte Szent Lászlót s talán másokat is, utána II. Rákóczi Ferencet és Kossuth Lajost is másként, teljesebben, többre értékelve, korlátlanabb odaadással, forróbb szeretettel övezte életükben és őrizte holtuk után, mint felsőbb rétegeink korszakonként változó és ingadozó közvéleménye. És csodálatos, majdnem mesébe illő módon egyre inkább a magyar nép ítéletét igazolják a magyar sors újabb fordulatai és Európa sorsfordító legújabb eseményei...

¹ Az idézett mű előszavával emlékezünk Mátyás királyra, a két világháború egyik legnagyobb utat megtett politikusának gondolataival (*Bajcsy-Zsilinszky Endre: Mátyás király*. Athenaeum, Budapest, 1939. 5–9.). Bajcsy-Zsilinszky Endre (1886–1944) az első világháborút követően a hazai fajvédelem és szélsőjobboldali eszme emblematikus alakja volt. E műve megjelenésekor, 1939-ben már a demokratikus átalakulást, reformokat követelő politikai élet meghatározó mozgalmának, a Független Kisgazda-, Földmunkás- és Polgári Pártnak a nemzetgyűlési képviselője. Könyvében a Duna menti középhatalom kiépülésének, akkori korra vonatkoztatott lehetőségeit is taglalja. Azt próbálta megragadni, hogy miként lehetett egy már-már – a külső és belső viszályoktól sújtott - káoszba fulladt államból a térség legmeghatározóbb királyságát megalapozni. Összeállította: *Végső István*. (A szerk.)

A Vezérlő Fejedelemtől hányszor próbálta meg elvitatni a „tudomány” a felsőbbrendű államférfiúi, diplomáciai és hadvezéri képességeket, főleg a kiegyezés utáni időkben, amikor mindegyre jobban elhalványodtak és feledésbe mentek az ősi szentistváni magyar birodalmi politika céljai, szempontjai, évszázados erőfeszítései! A mindjobban ellabancosodott 67-es politika sugallata alatt elmosódhatott az akkori és a mai magyar középosztály tudatában Rákóczi hősi erőfeszítéseinek széles szellemi szemhatára. De lassan legújabb történetünk szörnyű tanulságai nyomán újból elénk magasodik a nagyfejedelem – s vele a magyar nép – fényes politikai igazsága.

És csak a trianoni összeomlás üszkeinek komor, rőt fényénél kezdjük újból meglátni Kossuth Lajos igazát, még Széchenyi Istvánnal és Deák Ferencsel szemben is. De nem csodálatos az, hogy a magyar nép ösztönösen mindezt – Mátyás, Rákóczi, Kossuth esetében egyaránt – előre tudta s e mélyebb történeti igazságából soha egy percre nem engedett? Sőt vállalt érte még nehezebb sorsot eszmékhez való megható ragaszkodásával, a kettős monarchia korában?

Megvallom: mikor hozzáültem a mátyási birodalomnak főleg politikai szemszögből való tanulmányozásához, már bennem élt a sejtélem, épen a kossuthi szemlélet legújabb igazolódása révén, hogy a magyar nép ösztöne, emlékezete, ítélete és szeretete aligha tévedhet a legnagyobb magyar dolgokban, tehát a Hunyadi Mátyás uralma körül kialakult történelmi vitában sem. Ez azonban nem volt elfogultság bennem, előre elhatározott dogma, amelyet aztán, török vagy szakad, de igazolnom kell. Munkámban nemcsak azért ragaszkodtam szorosán az eseményekhez, hogy jobban érzékeltessem a mátyási gondolkodás és cselekvés elragadó lovas ütemét, hanem főleg azért, hogy az események maguk beszéljenek s én is csak annyit a magam politikai értékítéleteiben, amennyit az események nyújtanak vagy engednek.

Ki tehet róla, hogy Mátyás király története a magyar nép ítéletét igazolja, amely máig siratja egykori nagy királyát s vele az igazságot, ami – „*odavan*”? [...] Nem pedig a túlságos idegentisztelet és nemzetünk egyénisége számára örökre idegen olcsó alkalmazkodás „*tudományos*” szemléletét, amely nem győz elég szemrehányást halmozni Hunyadi Mátyás fejére, főleg nyugati „*fölösleges*” hadakozásaiért. Hát én megmutatom a következőkben, hogy senki nagy magyar uralkodó és államférfiú nem erőszakolta olyan szívósan és fáradhatatlanul a nyugati szomszédokkal való barátság és együttműködés politikáját, s hogy miért kellett végül mégis éppen neki belebonyolódnia nyugati hódításokba, mikor a nagyobb veszedelem délkelet felől özönlött felénk...

A magyar népnek Mátyás királyról való emlékezésében, a szájhagyomány révén máig fennmaradt mesékben és tréfákban látszólag nem sok a politikai elem. Első tekintetre csak egy nagy és nemes szellem kedves, derűs vonásait tükrözik, egy királyi férfit, akihez az egyszerű, jogtalan magyar pórnép olyan közel érezte magát, mint a magyar mesék királyfiához. Valójában azonban ez a népi hagyomány – kimondatlanul – arról is szól, hogy Mátyás birodalmában soha azóta nem felejtendő természetes belső rend és igazság uralkodott, megbecsülték a kisemberek millióit, azokat is, akik még jogilag nem tartoztak a politikai nemzethez. Egy olyan csodálatos politikai tehetséggel megáldott nép, aminő a magyar, a maga emlékezésében és ösztöneiben, mint ahogy a Rákóczi- és Kossuth-kérdésben is beigazolódott, csak a természetes, mesterkéletlen és időtlen magyar dolgoknak lehet hordozója. És a magyar nép úgy érezte attól a pillanattól fogva, hogy a nagy király lehunyta szemét fényes bécsi palotájában, szüntelenül azt érezte és azt ismételte magában, hogy ő volt az igazi nagy magyar mérték, ő volt a feledhetetlen örök példaadás s az ő magyar birodalma volt az igazi és igazán magyar birodalom...

Mátyás király élete és műve az utolsó magyar éposz. Utána már csak ragyogó balladák következnek: akár a Bethlen Gáboré, akár a Zrínyi Miklósé, akár a Rákóczi Ferencé, akár a Kossuth Lajosé. Még 1848-49. erőfeszítése jutott a legközelebb Mátyás király birodalmának mértékéhez és valóságához...

A korán elfelejtett és méltatlanul félreállított kiváló magyar történetíró, Takáts Sándor, „A holt királyról szóló értékes kis tanulmányában megatón írja le, hogy Mátyás királyt leginkább a föld népe siratta meg.” Az urak örvendettek, hogy immár kényükre, kedvükre tehetnek bábkirályt... A nagy Mátyás király emlékezete temetve volt. Az urak még a nevét sem szívesen hallották. A szegénység azonban annál jobban emlegette. Énekbe foglalták nevét és tetteit s a szomorú dal ajkról-fülre járt.

Nem sok idő telt bele azonban, alig néhány évtized, s már a mohácsi vész után, I. Ferdinánd korában a főurak is ráébredtek – jó későn – mit veszítettek Mátyás királyban és az ő erős, szilárd, befelé szabad, kifelé független rendszerében és birodalmában. És immár ők is azt kezdték emlegetni, hogy „meghalt, ledült Magyarország bátyája, nem leszen több Mátyás királyunk...”

Lehet, hogy valóban nem lesz több Mátyás királyunk. De Mátyás király Rákóczi Ferencet és Kossuth Lajost jelenti, Rákóczi és Kossuth pedig a mai, a legmaibb idők harcait. Ők hárman arra intik, buzdítják, sarkallják a mi gyarló nemzedékünket, hogy nincs áldozat, ami túlságos volna a változhatatlan és örök magyar ügyért és árán is meg kell védenünk belső szabadságunkat, külső függetlenségünket s vissza kell vívnunk ősi dunai hivatásunkat.

HÍREK

Kápolna Mikes Kelemen zágoni tölgyfájából. Kétszemélyes kápolnává alakítják annak a zágoni tölgyfának a kiszáradt törzsét, amelyet a hagyomány szerint Mikes Kelemen édesapja ültetett a család portáján – írta a *Krónika* napilap. A kápolna kialakítása folyamatban van, erre Mónus Béla magyarországi fadaragóművész kapott megbízást a székelyföldi Zágon polgármesterétől. A 330 évesre becsült kiszáradt tölgy belsejében üreg alakult ki; a kéményszerű belső tér akkor vált láthatóvá, amikor ajtót vágtak a törzsrre, amelynek belsejében a kialakult üreget 15–20 centiméter vastagságban fal veszi körül. (MTI, 2018. jún. 17.)

* * *

Mi vagyunk a nemzetiségeink is. A nemzetiségeink és a határon túli magyarok is mi vagyunk, együtt alkotva az egyetemes magyarságot – mondta Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes a Magyar Nemzeti Levéltár *Kik vagyunk? – Magyarországi nemzetiségek* című kiállításának megnyitóján 2018. július 11-én este Budapesten. Semjén Zsolt kiemelte: a magyarországi nemzetiségek egyszerre jelenítik meg anyanemzetüket és az egyetemes magyarságot, ugyanakkor azt a sajátos értéket is, amelyet magyarországi nemzetiségként egyedül ők képesek adni az anyanemzetnek, a magyarságnak és az emberiségnek. A kiállításon megtekinthető rövidfilmeken bolgárok, görögök, örmények, románok, romák, ruszinok, szerbek, szlovének, ukránok, zsidók, valamint mára eltűnt etnikumok képviselői jelentek meg. (MTI, 2018. júl. 12.)